

Het derde gedeelte geeft een uitvoerige verhandeling over de afwijkingen der bloedvaten, welke zich bij tuberculose kunnen ontwikkelen. Wij treffen daarbij belangwekkende beschouwingen aan over de onderstelling, dat arterio- en athero-sclerose onder den invloed van het tuberculeuse virus kunnen ontstaan. Met een bespreking van verschillende vormen van, onder den invloed van tuberculose verwekte phlebitis — waarbij o.a. ook de phlebitis chlotica vermeld wordt — wordt het laatste hoofdstuk van het boek besloten.

Uit deze korte opsomming van den inhoud van het boek blijkt wel, dat hier een uitvoerige studie van het in den titel met slechts enkele woorden aangegeven onderwerp wordt geboden. Een bibliographie, die niet minder dan 33 bladzijden beslaat en ook Deutsche en Engelsche schrijvers niet onvermeld laat, maakt het hem, die van bepaalde onderwerpen nog nader studie wil maken, gemakkelijk de literatuur te vinden. Verder treft men hier, wat men vooral in Fransche boeken dikwijls mist, een register aan van de namen der in den tekst genoemde schrijvers en evenzoo een van de behandelde zaken, terwijl eindelijk ook nog een „table analytique des matières” een gespecificeerd overzicht geeft van de indeeling en den inhoud van het boek. Een aantal leerzame afbeeldingen en een viertal prachtig uitgevoerde, gekleurde platen verlichten het boek, dat, ook wat druk en papier betreft, uitmunt boven vele andere. De arts, die het leest, zal zich daarbij niet alleen eenige aangename uren verschaffen, maar, was hij reeds lang doordrongen van het ontzaglijk belang der tuberculose voor de geheele geneeskundige practijk, door het lezen van dit boek vooral ook zijn inzicht verruimd en verdiept voelen in het belangwekkende van de studie der tuberculose.

W. NOLEN

Dr. KARL ZEHNER, *Allgemeinverständlich über die Tuberculose. Ärztliche Rundschau, der Arzt als Erzieher.* Heft 61. Uitg. OTTO GMELIN, München 1929. Prijs: 2 Mark, geb. 3 Mark.

Een bezadigd boekje, ter voorlichting van patiënten, zonder veel emoties, vrij van nare beschrijvingen. In de uiteenzetting van het wezen der tuberculose, de wegen der infectie, vindt men uit den aard der zaak niet veel nieuws. De aandacht wordt gevestigd op vroegtijdig onderzoek, sputumprophylaxis, isolatie, woningverbetering, behoorlijke bewoning, onderhoud van het lichaam. Eenvoudige adviezen omtrent ademhalingsoefeningen, soms wat simplistisch, komen er in voor, zooals: door diepe uitademing wordt de long ontgiftigd. Als voedings-nieuwigheid veel „Rohkost”, doch niet te drastisch. Volgens schrijver zou onze voeding vooral basenvormend moeten zijn. Hij toont zich blijkbaar een aanhanger van BERG. Zijn advies, 6 maal zooveel aardappelen eten dan brood, 6 maal zooveel boter, vruchten, groenten, en sla dan vleesch en eieren, doet eenigszins eigenaardig aan. Worst en varkensvleesch, tafelsout, specerijen, alcohol, tabak, alles uit den boeze, zoo ook hooge hakken, dunne kleeding (het is mogelijk; ik vrees echter, dat de genezing niet heel veel spoediger zal volgen).

Verder een beschrijving van sanatoriumbehandeling. Volgens

hem moeten weer de lichtere gevallen naar de sanatoria (de opvatting hieromtrent schijnt nog steeds niet steekhoudend te zijn). Als bijzondere middelen raadt schrijver aan: tuberculine, goud, zilver, koperpraeparaten. Voor flinke tuberculine-reacties is hij niet bang — de patiënten echter wel. Verder een beschrijving van pneumothoraxbehandeling en alle verdere collapstherapie.

Daar hij populair moet blijven, huldigt hij de opvatting, dat de longtuberculose in het algemeen een der relatief gemakkelijkst geneesbare infectieziekten is, doch dat een volstreekte genezing niet bestaat. Eenigszins benauwend voor intellectueele leeken om dit te begrijpen. Ook de rechute, wanneer vroegtijdig herkend en behoorlijk behandeld, komt men te boven. Inderdaad komt dit wel eens voor. Tenslotte beveelt hij jaarlijksche na-kuren aan, van 2—3 maanden. De bedoeling is in ieder geval goed. Aan het geheel worden wenken toegevoegd over het huwelijk, sputumprophylaxis, sociale voorzorg, de waarde van het consultatiebureau. Over de beteekenis van de inenting met B. C. G. laat hij zich niet uit. Alles bijeen genomen een boekje, dat niet veel kwaad zal doen, al zal in een bepaald geval niemand er uit leeren, wat er nu eigenlijk gedaan moet worden. Dat behoeft ook trouwens niet, daarvoor behoudt de geneesheer zijn plaats.

P. J. L. DE BLOEME.

Ergebnisse der sportärztlichen Untersuchungen bei der IX Olympischen Spielen in Amsterdam 1928. Herausgegeben von F. J. J. BUYTENDIJK. Berlin, J. SPRINGER 1929, 230 bldz. Prijs 12 mark.

Deze uitgave bevat een 16-tal studies, die weliswaar reeds voor het meerendeel in verschillende tijdschriften verschenen zijn, maar waarvan het gezamenlijk verschijnen ten zeerste moet worden toegejuicht. Systeem is er in deze niet samenhangende studies natuurlijk niet; maar alle zijn het lezen waard en velen meer dan dat. De artikelen zijn in een viertal groepen ondergebracht: 1°. anthropometrische onderzoeken (2); 2°. clinische (2); 3°. het hart (3) en 4°. bijzondere onderzoeken, die het grootste aantal (9) bereiken.

De anthropometrische onderwerpen beginnen met een studie van den heer en mevrouw DYBOWSKI uit Polen, die zich de vraag stelden, of een ras méér dan het andere voor bepaalde lichaamsoefeningen geschikt is. Het blijkt echter al spoedig, dat de Olympische athleten niet het meest geschikte materiaal opleverden, om deze vraag op te lossen. Te veel bij-omstandigheden zijn van invloed op de keuze van de vier voor elk land voor elk nummer uit te zenden athleten. Maar aan hun eigen Poolsche gymnastiekploeg kunnen zij die vraag beantwoorden, waaruit dan bijv. blijkt, dat het laponoïde en het armenoïde type meer gymnasten oplevert dan overeenkomt met hun verhouding tot de geheele bevolking. Gelukkig wijzen schrijvers ook op het groote nerveuse en psychische element, dat beteekenis heeft bij training en wedstrijd, op de, voorloopig nog, imponderabilia, waaronder zij ook noemen het endocrine stelsel en den vitamineaanvoer. Deze studie moge scherpzinnig van opzet zijn, een bevredigend antwoord brengt zij niet.